

ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

УДК 35.072.17

Піддубний А.Ю., слухач магістратури
за спеціальністю «Державна служба»
ХНЕУ ім. С. Кузнеця,
Україна

Сьогодні Україна знаходиться в дуже скрутному економічному та політичному становищі. Однією з причин цього є неефективність існуючої адміністративної системи державного управління та адміністративно-територіального устрою. Реформування країни потребує суттєвих змін, які повинні бути спрямовані на створення відкритої політичної системи, а також розвитку громадянського суспільства. Основою реформування має стати децентралізація державного управління у напрямі перерозподілу повноважень між гілками влади, зміни у відносинах між громадянами і владою.

Надмірна централізація влади в Україні призвела до появи дотаційних районів. Розвиток економіки в регіонах блокує централізація бюджету. Це велика проблема – коли кошти зароблені на місцях, забирають до головного бюджету, а потім визначають, скільки дати кожній області, незважаючи на те хто і скільки перерахував податків до бюджету і які регіони потребують бюджетних трансферів і дотацій [1].

Також негативними наслідками централізації влади стали низька якість і недостатнє фінансування соціальних благ, що надаються на місцевому рівні (освіта, охорона здоров'я, житлово-комунальні послуги), неможливість вирішення питань власного господарського розвитку. Існуючі механізми бюджетного вирівнювання не стимулюють одні регіони до саморозвитку, до покращання показників економічної діяльності і посилюють утриманські настрої в інших. Зростає загроза неефективного витрачання коштів. Рішенням даних проблем має стати децентралізація влади.

Децентралізація влади це процес розширення та посилення прав і повноважень місць, областей, автономій, республік – суб'єктів федерацій та ін. або нижчестоящих органів чи організацій при одночасному звуженні прав і повноважень відповідного центру.

Децентралізація – один з можливих шляхів оптимізації управління діяльністю в державі, суспільстві, економіці, культурі і т.д., особливо в тих країнах, де склався невиправдано високий рівень централізації [2].

Конкретний рівень децентралізації визначається кожного разу самостійно стосовно до даної країни з урахуванням найрізноманітніших чинників; міжнародного становища; характеру суспільного і державного ладу; цілей і завдань країни, що вирішуються на даному етапі; розмірів території та населення; національного складу населення та національно-територіального устрою; наявності та рівня підготовки кадрів на місцях і т.д. Прикладами сильної децентралізації можуть служити реальна автономізація території, федералізація і конфедералізація країни.

Теперішній курс на децентралізацію влади в Україні передбачає:

запровадження трьохрівневої системи адміністративно-територіального устрою України – область, район, громада з повсюдністю місцевого самоврядування;

передачу функцій виконавчої влади від місцевих адміністрацій виконавчим органам рад відповідного рівня;

розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування за принципом субсидіарності та наділення саме громад максимально широким колом повноважень;

чітке забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами, в тому числі через їх участь в загальнодержавних податках;

ліквідація державних адміністрацій, створення натомість державних представництв з тільки контрольного-наглядовими і координаційними, а не виконавчими функціями [3].

Децентралізована держава з місцевою та регіональною автономією на сьогодні стає панівною формою західноєвропейської державної організації [4]. Досвід зарубіжних країн та найновіші наукові дослідження дозволяють виокремити такі передумови успішної імплементації децентралізаційних явищ та ефективного управління в системі децентралізованої влади: утвердження принципу верховенства права; визнання та гарантії місцевого самоврядування; рівний правовий захист усіх форм власності; демократичне й ефективне виборче законодавство; незалежність, ефективність, доступність і прозорість судової системи,

функціонування інститутів адміністративного судочинства; досконалий бюджетний процес та висока фінансова дисципліна; наявність адекватних соціальних стандартів; розвинутий громадський сектор або стійка тенденція до його розвитку; інші передумови [5].

До переваг та позитивних наслідків децентралізації можна віднести наступні:

- прийняті рішення відповідають очікуванням з боку громадськості;
- реалізація рішень відбувається за участі суб'єкта прийняття рішення;

- спрощення системи і процедури прийняття рішень;
- прозорість процедур прийняття та реалізації рішення;
- підвищення свідомості та розумінні відповідальності за прийняття рішення;

- зміцненні інноваційного потенціалу; мінімізація корупції;

- підвищення ініціативності та мотивації праці;

- реальна оцінка результатів прийнятих та реалізованих рішень.

Таким чином децентралізація влади в Україні виступає чи не найважливішими елементами впровадження державної політики, що визначає курс України на євроінтеграцію та побудову демократичного суспільства.

Для реалізації курсу на децентралізацію влади потрібно надати всі необхідні правові, фінансові, інші гарантії місцевому самоврядуванню на рівні територіальних громад села, селища, міста, відродити реальне повномасштабне місцеве самоврядування на рівні району, надати обласним радам право створювати виконавчі органи, перейти до продуманої збалансованої регіональної політики, спрямованої на вирівнювання регіонів, належне розкриття їхнього потенціалу в єдиному загальнодержавному комплексі. Слід створити систему державної влади і органів місцевого самоврядування, які спільними зусиллями зможуть зрівняти економіку регіону і гарантувати рівні можливості кожному громадянину. Необхідно також приділити більш уваги діяльності органів самоорганізації населення, в рамках яких доцільно створювати спеціалізовані підрозділи, які безпосередньо працюють з громадянами. Адже всі ми знаємо, що без реального місцевого самоврядування неможливо забезпечити соціально-економічний розвиток населених

пунктів, добробут мешканців, їх безпосередню участь у демократичних перетвореннях.

Сьогодні головними чинниками місцевого самоврядування в Україні повинні бути юридична відокремленість, економічна самостійність і фінансова самодостатність територіальних громад. Для цього необхідна активна співпраця органів центральної влади та органів місцевого самоврядування для гідного життя українського народу [6].

Однією з найважливіших передумов успішної децентралізації публічної влади в державі як запоруки демократизму і забезпечення в такій державі народовладдя є визнання, нормативне відображення та впровадження місцевого самоврядування до правової системи держави.

Література

1. Газета центральних органів виконавчої влади України «Урядовий Кур'єр» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukurier.gov.ua/>

2. Що таке децентралізація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.polit-slovar.ru/dictionary/444/>

3. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minregion.gov.ua>

4. Багмет М. Базові принципи діяльності територіальних інститутів управління в контексті Європейської хартії місцевого самоврядування / М. Багмет, О. Євтушенко // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Т. 69. – Вип. 56. – Політичні науки. – Миколаїв: Вид. МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – С. 56-60.

5. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О., Заверуха І., Захарченко Е., та ін.]; Швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – К. : ТОВ «Софія». – 2012. – 128 с.

6. Парламентські слухання. Децентралізація влади в Україні. Розширення прав місцевого самоврядування – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://w1.c1.rada.gov.ua/zakon/skl4/par_sl/sl121005.htm

Науковий керівник,
к.е.н., доц.

Грузд М.В.